

1 JANUARI 1927.

AFLEVERING 9.

RI 1927.

AFLEVERING 9.

1 JANUA

NADruk VERBODEN.

ericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSE.

REDACTIE:

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKESTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER HALFJAAR f 3.25.

REEUWIJSCHE EN SLUIPWIJSCHE PLASSEN.

Een dag van water, lucht en wuivend riet,
Van zonneblinkling op 't rimp'lend meer,
Dat lag verzaligd in den gouden lach,
Van wijde hemelwelling, waar de zon,
Nu schuilend achter schitterlicht gewolk,
Dan triomfant'lijk stralend over 't al,
Zijn heerlijk spel met land en water dreef.

(EDWARD B. KOSTER.)

MIDDEN tusschen de glanzend-groene polderweiden, liggen ten N.O. van Gouda, de Reeuwijksche en Sluipwijksche Plassen, groote watervlakken, uitgestrekt en eenzaam, die rietomzoomd vol ruige, woeste rietpollen en raggen, één groot vogeldorado vormen, waar sterns wieken boven witte golven, wouwapen geheimzinnig huizen in dicht moerasstruweel en eenden en ploeteren langs lichtende zeggerandjes. Altijd zijn ze mooi die vlakke en met weinig uitkomende horizon, als voorjaarsstormen erover bruisen en blauwe water, witgekuifd, opspat tegen de uitgevreten oevers, als ze stil tenen liggen onder intens-goudwazigen zomerhemel of wanneer de gure herfst-

Opg

Dr.

Dr.

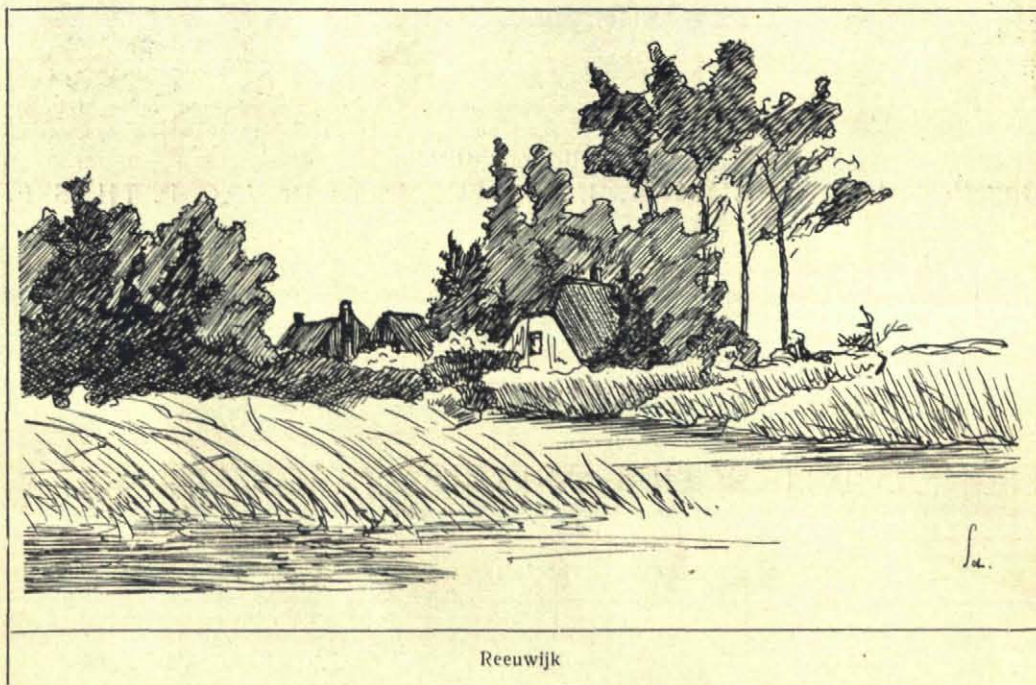
DE

M

rietk
kuif
duik
plass
't he
doo

wind de grijze golven opjaagt en opzwiept, tot ze hoogopspringen tegen de waterkeeringen en fijn schuim verstuift tot ver 't land in, als de regen neerpijlt uit 't eentonig-grauw geluchte en ze geheel en al verwazigen in 't grijze In Maartschen regen en in herfststormen onder grijze, droeve luchten kan 't waterlandschap soms aangrijpend melancholisch zijn, pietluttig klein is het nooit en steeds is 't vol eigenaardige bekoring

Reeds 's winters zijn de plassen een vogelverblijf bij uitnemendheid. Groote troepen koeten dobberen en dansen op de vuil-gauwe golven en zoeken tusschen de vergeelde rietpieken naar waterlelievruchten en stengels. Hier en daar wordt vleugelklepperend een gevecht geleverd: de twistenden springen op elkaar in,

Reeuwijk

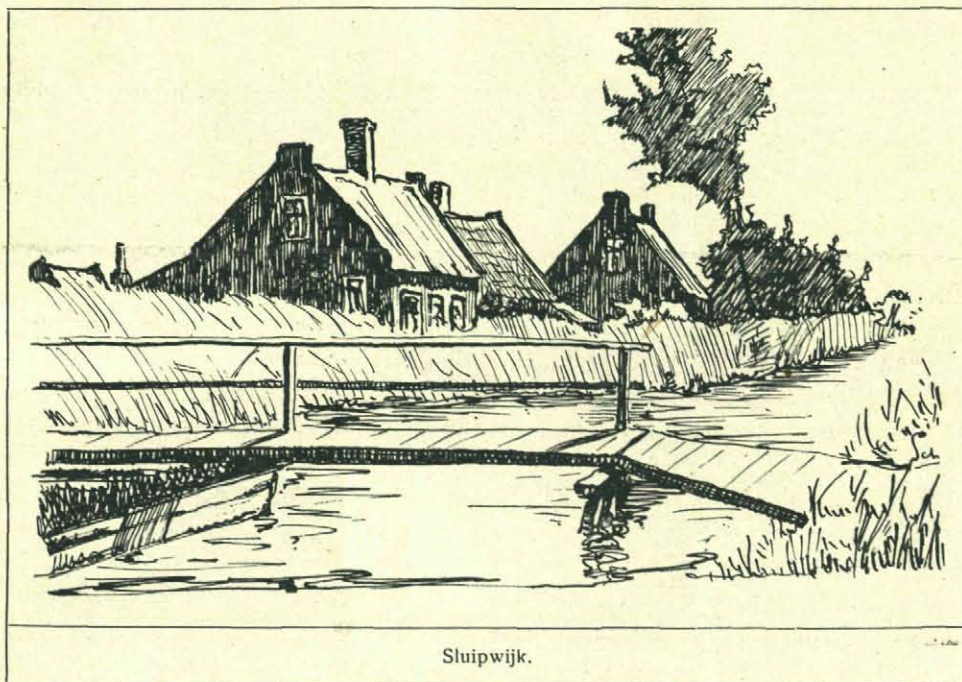
zoodat 't water hoog opspat en er van hen niets meer te zien is door de rondstuivende druppels. Nauwelijks dreigt er echter gevaar of de heele troep komt op de vleugels en gaat er hollende over 't water vandoor, en een geluid, als of er met duizenden stokken op 't water geslagen wordt, komt aanrollen over de plassen.

Hier en daar, in een intiem, klein baaitje, dat stil te droomen ligt van zomer-geneugt en kikkergekwak, ver van de lawaaierige koeten, scharrelen paartjes waterkipjes rond; met elegant staartgewip en kopknikkend wandelen ze over de laatste, nog drijvende plompeblâren.

In de boomen op de eilanden roesten bijna den geheelen dag groote klochten boschduiven, die slechts nu en dan snel heenwieken naar de IJseluiterwaarden

om daar op duivenmanier te „grazen”, en als ze verzadigd zijn weer vlug terug te keeren naar hun veilige rustplaats. Maar bijna iederen dag vallen er slachtoffers. Als de troep dicht aaneengesloten voortjaagt over de vale weiden en de glimmende akkers, komt plots hoog uit de lucht, als 'n bliksemflits, 'n slechtvalk. Dwars schiet hij door de duivenkoppel en dikwijls is een vette duif zijn buit.

Den geheelen winter door is op de plassen een andere roofvogel bezig: op vaste plaatsen heeft hij zijn observatieposten; 'n buitentje aan den Platteweg, een hooistelling aan de Gorzendijk, waar talrijke proppen ons vertellen, dat 't met hem best schikken zal; de torenvalk jaagt daar, hij „bidt” en klapwiekt boven de schrale eilandjes en damhoeken en speurt er naar muizen en ander gedierte.

Sluipwijk.

En 's avonds, wanneer over 't water de schemering aan komt kruipen, in de riethutjes op de eilanden de stroopers gaan loeren en dof over 't water de ge-weerschoten dreunen, dan komen hoog in de lucht, van Oost en West, van Noord en Zuid, van heinde en ver, afstekend tegen den lichtenden avondhemel, groote drommen meeuwen in glijvlucht aangezeild. Van groote hoogte dalen ze dan, vleugels in rust, en voegen zich bij de eerstelingen en de troep groeit aan, tot een geweldig meeuwenheir van duizenden vogels 'n groote witte vlek op het donkere water vormt. Den geheelen nacht kibbelen en krakeelen ze onder elkaar en 't is een fantastisch gezicht in maanlichte nachten, als de geheele troep weer opvliegt om, daar ze teveel afgedreven en daardoor te dicht bij den gevaarlijken

oever gekomen zijn, tegen wind in een beter plekje te zoeken. Nu is 't nog best uit te houden voor de vogels, nu 't water nog open is, maar als straks de felle Oostenwinden de plassen doen verstijven, wanneer allengs de plekken open water kleiner worden, dan komen er door koude en roofdieren velen aan hun eind en menig bloedig spoor in de sneeuw verhaalt van drama's, toen de fijne jachtsneeuw striemde over de ijsvlakten en de vrieskou als met duizenden naalden prikte.

Dan wordt er door de visschers ook menige roerdomp gevangen, die tusschen het overjarige riet voedsel en beschutting tegen de bijtende koude zocht. De futen wachten niet af tot alles met een starre ijskorst bedekt is. Als de eerste vorst invalt, trekken ze weg naar de zeekust, maar nauwelijks is de dooi weer ingetreden en blinkt weer 't eerste open water of ze zijn weer terug en pralen en pronken met hun satijnen borst en hun rosse kuif en tot diep in den nacht hooren we hun schorren kreet over de plassen klinken als ze duiken naar paling en witvisch. De kleine dodaarsjes volharden tot het laatst en vormen met de fluitende smienten en de klingelende toppertjes, talingen en kuifeendjes de laatste wacht aan 't onbevroren water.

Een enkele maal komt ook wel eens een vreemde gast afdwalen naar onze plassen; een zwarte zeeëend drijft af naar 't binnenland, 'n nonnetje blinkt wit tusschen de andere donkere eenden of een koppel kleine rietganzen rent langs de luchtpaden.

Ook de reigers blijven en in de fijne poedersneeuw tusschen 't verdorde riet en biesen vinden we veel de prent van de grijze spookvogels; loom vliegen ze op, als we ze opjagen en dalen een 50 tal meters verder weer even traag neer.

De stroopers onder de vogels zijn in dien tijd ook op hun post: traag wieken de grijze nevelkraaien over de witte oneindigheid en sonoor klinkt hun gekras als ze wiegelend in de kale spichtarmen der populieren van de Lange Kade, spiedend uitzien naar buit.

Maar in ons vaderland duurt de heerschappij van Koning Vorst nooit lang. Spoedig druipt de regen weer traag uit de vale lucht en de koperwieken, die in de lijsterbessen en vlieren van de eilanden der Elfhoeven Plas groote verwoestingen aanrichten, trekken weer naar de weiden langs den Bodegraafschen straatweg om er tusschen kieviten en kramsvogels naar insecten te zoeken.

Lang kan 't dan duren eer 't voorjaar wil worden: 't schijnt dan alsof de plassen liggen te wachten op zonneschijn en Zuidenwind om uit te laten botten hun groen en uit te laten jubelen hun vogels. Soms, zoo tegen den avond, schijnt het, alsof de langverwachte kentering in de natuur nu eindelijk eens zal komen: een zwoel, zacht windje suizelt aan door de hooge peppels van de plaseilanden en direct houden de spreeuwen er groote openlucht-meetings, waar met veel gezwatel en lang uitgehaald gefluit de blijde gebeurtenis besproken wordt. En tusschen de beraadslagingen door worden groote vlieg oefeningen gehouden; nu eens schiet de troep laag voort over het blinkende, spiegelende plaswater, dan weer zwemt zij hoog in de zachte voorjaarslucht.

Maar al te dikwijls wordt de eenheid van de spreekwontroep verbroken door 'n sperwer, die drieste roover als hij is, dwars door de zwerm heenschiet, waarin de spreeuwen hem door eigenaardige „vrilles” trachten te ontkomen. En dit lukt hen dikwijls: eens heb ik een sperwer driemaal tevergeefs zien stooten en tenslotte moest hij zonder prooi aftrekken, toen de zwerm neergestreken was in de boomen van „Meeuweneiland”.

Maar nauwelijks is 't donker, of de wind ruimt en duizenden diamanten sterren pinken weer aan de staalblauwe lucht en de nijdige Oostenwind verstart alles, maar voor de gouden zon opgegaan is boven de van rijp glinsterende wereld hebben plenzende plasregens weer een einde gemaakt aan de kortstondige flonkerpracht. Weken kan dit zoo duren, alles blijft bij 't oude, tot op een ochtend een vreemde nieuwheid door de wereld schuchtert. De zanglijster in de „tuin van Stofberg” voelde het 't eerst en zachtjes, o, zoo zachtjes begon hij te neuriën, maar lang voordat de zon in het Zuiden stond kon hij niet meer zwijgen en schalde zijn jubellied over de plasvlakten en de groenende weiden om hem. In de iepen op „Lange Kade” speelden de vinken, jonge mannetjes met wijnroode borst en helblauwe schedel, die pronkten met hun witte vleugelspiegels en soms kopknikkend zichzelf liepen te bewonderen. Tot plots een de jolige voorjaarsstemming voelde aanstuiven. Hij slingerde zich op een tak en helder en klaar schalde de overmoedige vinkenslag over de plassen, die schitterden in den gouden lach der zonne. En uit alle boomen en van alle takken daverden eensklaps de fanfares en daar tusschen door klonk zacht 't gestamel der nieuwelingen, die hun einddraai niet konden krijgen: een twee, drie, vier, thrie

Overal klonk plotseling vogelgezag en vogelgeluiden: hoog in de iepen op de Groene Ree schaterde de zanglijster, de vinken herhaalden tot in 't oneindige hun telwijsje. Op de elzen-eilandjes, waar de boomen omsponnen zijn met ragfijne nevelsluiers en in een mystiek donker de vochtige bladervloer blauwig licht, waren de meesjes, beveiligd voor den wind, op de insectenjacht, overal klonk hun opgewekt gezaag en vol leven waren de elzenstronken. De dikke koolmeezen hadden vreeselijke lol en zaten boven in de elzen te dikke-spinnen en te toëtaën en duikelden en balanceerden rond de takken van louter genot.

En 's avonds, toen de laagstaande zon alles in rooden gloed zette en de roodborst zijn helder wijsje vol onverwachte wendingen en nuances zong, druppelden opeens, hoog uit de linde, klanken, vol, weemoedig en teer, rillend vielen ze door de broze stilte, zwollen aan en stierven weg: de merel zong zijn lentepreludium

Elken dag komen er dan nieuwe zangers bij.

Op de naburige weiden stijgt de leeuwerik op, loodrecht op den bulderwind en sprenkelt een schat van klanken over de wasemende akkers. Tjiftjafjes tinkelen in de berken van „Oswald-eiland” en al heel gauw stamelen de rietgorzen op „Laagland”, op „Martin Conrad” en „Schokland” hun hakkelliedjes.

Groepjes kievieten duikelen en schermen boven 't water, nu eens met strak-bolle

vleugels oplaveerend tegen den wind, dan weer als vleugellam neerschietend en zich herstellend vlak boven 't woelende water, waarin felblikkerend de zonne kaatst en goudvonkjes tooverd op de witte schuimkopjes.

Groote troepen aalscholvers zitten rij aan rij op de lage veenbrokken van de Nieuwenbroeksche Plas en zonnen zich met wijd-uitgespreide vleugels in de stralende lentezon en zwart steken ze af tegen 't diep-blauwe water, dat klotst en woelt tegen de oevers. En op dien eersten stralend gouden lentedag komt bolderend en gierend de jolige voorjaarswind aangesozen over de wuivende hooilanden, waar purperen orchideën, melkwitte margrietten en knalgele boterbloemen met elkaar in kleurenfelheid wedijveren en roestroode zurings heele kampen in vuurgloed zetten. Joelend strijkt hij over de glinsterende plasoppervlakte, stoeit en dartelt met de golven, tooverd een schat van kleurentinteling op 't bruisende water en doet de witte zeilbooten met bolle zeilen vol warm-blauwe schaduw, voortjagen over de blauwe uitgestrektheid. En dan klinkt er de koekoeksroep . . .

en sonoor koert 'n eenzame boschduif in de elzenbosschen . . .

Zoo is de lente; maar voor we 't goed begrijpen is 't al weer midzomer. In loome stilte suizelt de wind aan door de teer-zilvrige berkjes langs de plaszoom en op wazige morgens staan dan de jonge elzenboschjes langs de „Leliënbaai” sprookje te spelen aan den waterkant, roerloos blikken ze dan neer in 't spiegelend plasoppervlak. Zwitterend en krijtend jagen zwaluwen en gierzwaluwen langs den smetteloos blauwen hemel en hoog boven hen spelen rosse torenvalken hun minnespel.

'n Enkele rietwouw zweeft traag, vleugelpunten opgekruld, als 'n statige arabesk-figuur over de wuivende rietpluimen, tot krijschende wit- en zwartgewiepte sterns hem „stootend” verjagen, als hij te dicht komt bij hun nesten, die vreedzaam liggen op de scheren in 't stille baaitje van Vogelenzang-Plas, waar afgelegen als 't is, nog blaasjeskruid welig groeit en de roze veenwortelbloempjes groote kleurige vlakken op 't water vormen. Intens stil kan 't dan op de Plassen zijn, 'n broze stilte, die door 't verre gerommel van een trein of 't gillen van 'n stoomfluit eer versterkt dan verstoord wordt.

En 's avonds dan galmen de rietzangers onvermoeid hun liedje, knarsen de karekieten zonder ophouden hun eentonig deuntje en rauw krijschen de reigers, die langs de rozige avondwolken naar hun slaapplek op „Aeoluseiland” zeilen, dan klinkt dof over 't plasgebied 't zware oemboem van de roerdomp en de scherpe roep van het schuwe wouwaapje schalt over de Plassen en den heelen

maanlichten zomernacht roepen klagend de steenuiltjes, die in de knotwilgen bij de boerderijen der plaszoom broeden.

En dan komt de tijd der gelende blären! Futen met mooie geel en zwart gestreepte jongen duiken op „'t Wije”, purperreigers zitten op den damhoek en naar buit te loeren en soms dwalen enkele lepelaars af naar onze wijde vlakten.

Duizenden zwaluwen, stille huiszwaalfjes met witte staartjes, kwetterende boeren-zwaluwen en eenvoudige oeverzwaluwen verzamelen zich in de groote rietvelden bij „Rietgat” en 's avonds zwemmen er de spreeuwen. En in 't begin van October komen hoog in 't nevelig waterblauw van de herfstlucht de voorttrekkers van 't bonte kraaienheir en groote troepen gaaien en lijsters jachten over. En als dan 't laatste koninginnekruid bloeit en overal de gelende bossen tandraad staan, de trekeenden bijeenhokken in de veenwortel- en fonteinkruidvelden, dan dreunen weer uit de riethutten de schoten, dan is de winter weer op de wijde plassen.

M. PEETERS, G. O. C.

BEDREIGD NATUURSCHOON.

WANNEER wij de verschillende werken, die in den loop der jaren over de verspreiding van de Nederlandsche vogels zijn geschreven, met elkaar vergelijken, zullen wij daaruit zien, dat het Wouwaapje — *Ixobrychus minutus minutus* (L.) — 't ondanks de zeer intensieve ornithologische exploraties van de latere jaren nog steeds niet verder heeft gebracht dan tot „vrij zeldzame broedvogel in moerassige streken (Friesland, Noord- en Zuid-Holland, Utrecht e.a.)” in Dr. G. J. van Oordt en Dr. Jan Verwey, „Voorkomen en trek der in Nederland waargenomen vogelsoorten”. Onder de plaatsen waar het Wouwaapje sinds jaar en dag gebroed heeft, behooren zeer zeker genoemd te worden de Reeuwijksche en Sluipwijksche Plassen, die, zeven in getal, benoorden Gouda onder de gemeente Reeuwijk een oppervlakte beslaan van niet minder dan 800 H.A. Elk jaar broeden daar wel een twintigtal paren Wouwaapjes. Maar deze broedplaats dreigt ernstig gevaar! Een gevaar, dat coûte que coûte bezworen zal moeten worden. En daartoe zullen alle Nederlandsche minnaars van natuur- en landschapschoon de handen moeten ineenslaan.

Al vele jaren liepen geruchten over een mogelijke drooglegging van dit plassen-complex, geruchten, die gelukkig nooit een meer ernstigen vorm aannamen, daar de gemaakte plannen wegens financiële bezwaren niet konden worden uitgevoerd. Toen echter op Oudejaarsavond van 1925, door een iets hooger stand dan normaal van het water in de nabijgelegen Plassen, de polders Vettenbroek en de Broekvelden onderliepen, werden plannen beraamd, om niet slechts te volstaan met het droogmalen van de ondergelopen polders, maar daarop zoo spoedig mogelijk te laten volgen een algeheele drooglegging der Reeuwijksche en Sluipwijksche Plassen. Het ingenieursbureau v.h. Van Hasselt en de Koning